ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

Socialinis ugdymas / Socialinės inovacijos socialinių industrijų plėtrai
Social Education / Social Innovation for Social Industry Development
2014, t. 3, Nr. 39, p. 39–47 / Vol. 3, No. 39, pp. 39–47, 2014

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Darnios plėtros socialinė dimensija ir globalus švietimas

Jolanta Pivorienė

Mykolo Romerio universitetas, Socialinių technologijų fakultetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas, Ateities g. 20, 08303 Vilnius, jolantapiv@mruni.eu

Anotacija. Darni plėtra, nuolat esanti ir akcentuojama politinėje dienotvarkėje, vis dar stokoja Lietuvos mokslininkų dėmesio. Straipsnio tikslas – išryškinti socialinio kapitalo dimensiją darnios plėtros kontekste, pristatant globalų švietimą kaip socialinio kapitalo didinimo, o tai reiškia, ir darnios plėtros įgyvendinimo, priemonę. Remiantis teorinių šaltinių analize aptariamos tokios temos kaip darnios plėtros samprata, darnios plėtros dimensijos, darnios plėtros strategijų ir globalaus švietimo sąsajos.

Esminiai žodžiai: *darni plėtra, socialinis kapitalas, darnios plėtros strategijos, globalus švietimas.*

Įvadas

Darni plėtra yra kompleksinė sąvoka ir sudėtingas procesas, kurio tikslas – užtikrinti gerovę dabartinėms ir būsimoms kartoms. Tačiau kylantys ekonominiai ir ekologiniai iššūkiai apsunkina šį procesą. Dar daugiau, baigtiniai ištekliai trukdo naudoti įprastus būdus gerovei užtikrinti, ypač sietinus su ekonomikos kaip nuolatinio augimo samprata (Jackson, 2012).

Nuolat politinėje dienotvarkėje esanti ir akcentuojama darni plėtra stokoja Lietuvos mokslininkų dėmesio. Šalyje priimta nemažai reikšmingų dokumentų, pvz.: *Nacionalinė darnaus vystymosi strategija* (2003, atnaujinta 2011 m.), *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012). Nevyriausybinės organizacijos vienijasi, siekdamos prisidėti prie darnios plėtros principų įgyvendinimo (pvz.: Nacionalinė nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma, Darnios plėtros akademija ir kt.), tačiau

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

lietuvių akademinė bendruomenė retai diskutuoja dėl darnios plėtros problemų arba akcentuoja tik dvi iš trijų, t. y. ekologinę ir (ar) ekonominę (pvz., Čiegis, Ramanauskienė, 2011) darnios plėtros dimensijas, socialinį darnios plėtros aspektą minint tik kaip gretutinę abstrakciją. Iš dalies socialinis kapitalas darnios plėtros kontekste analizuojamas straipsnių rinkinyje „Darnus Lietuvos vystymasis" (2013), parengtame to paties pavadinimo konferencijos pranešimų pagrindu. Tačiau pavienės mokslininkų iniciatyvos ženklina tik nuoseklių tyrinėjimų pradžią.

Švietimas darnios plėtros kontekste yra socialinio kapitalo dedamoji dalis. Šioje srityje situacija Lietuvoje panaši kaip ir kalbant apie darnią plėtrą apskritai: priimti strateginiai dokumentai, jungiamasi į pilietinius forumus, tačiau mokslininkų dėmesio stokojama. Ilgą laiką veikusioje dar 2003 m. priimtoje *Nacionalinėje darnaus vystymosi švietimo 2007–2015 metų programoje* akcentuojamas darnaus vystymosi švietimo sąlygų sukūrimas, kad kiekvienas žmogus gebėtų prisidėti prie darnaus vystymosi – asmeniškai, profesine veikla, dalyvaudamas visuomenės gyvenime – vietos ir pasaulio mastu. 2012 m. buvo parengtos *Rekomendacijos nacionalinei vystomojo švietimo koncepcijai*, 2014 m. pateiktas *Nacionalinės nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos siūlymas dėl vystomojo ir globalaus švietimo Lietuvoje*.

Jau minėtoje NNVBO platformoje veikia neformali iniciatyvinė švietimo NVO grupė, kuri siekia Lietuvos švietimo programas papildyti globalaus švietimo turiniu. Tačiau stokojama konceptualios globalaus švietimo analizės. Kaip naujausias bandymas minėtinas I. Augutienės, Z. Baltrėnienės „Globalus švietimas Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės" (2014). Leidinyje analizuojamos globalaus švietimo prielaidos, pateikiami pavyzdžiai formalaus ir neformalaus ugdymo kontekstuose bei gairės galimai jo plėtrai Lietuvoje.

Mokslinės analizės trūkumas darnios plėtros socialinio aspekto ir globalaus švietimo klausimais suponuoja šio straipsnio **aktualumą**. Keliamas **tikslas** – išryškinti socialinio kapitalo dimensiją darnios plėtros kontekste, pristatant globalų švietimą kaip socialinio kapitalo didinimo, o tai reiškia, ir darnios plėtros įgyvendinimo, priemonę. Straipsnis parengtas remiantis teorinių šaltinių analize.

Tvarios plėtros apibrėžtis

Angliškas terminas „sustainable development" turi keletą lietuviškų atitikmenų: darnus vystymasis, subalansuota plėtra, darni plėtra. Iki šiol diskutuojamos abi analizuojamo termino dedamosios: plėtra ar vystymasis; tvari, darni ar subalansuota, tad galimų apibrėžčių yra ne viena. Straipsnyje pasirinkta „darnios plėtros" sąvoka kaip dažniausiai naudojama, kalbant apie socialinę darnios plėtros dimensiją, o žodžiai „plėtra" ir „vystymasis" vartojami sinonimiškai.

Darni plėtra visada apibrėžiama per dabarties ir ateities, šiuolaikinės ir būsimų kartų santykį. Atskaitos taškas gali būti dabartis – plėtra, kuri tenkina žmonių gerovę dabartyje,

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

užtikrinat ne blogesnės gerovės galimybes ateinančioms kartoms, arba ateitis – siekis užtikrinti ateinančių kartų gerovę, subalansuojant ekonominį, ekologinį ir socialinį vystymąsi dabartyje.

Darnios plėtros sąvoka pirmą karta oficialiai buvo pateikta 1987 m. vadinamajame Brundtlando pranešime, kuriame teigiama, kad darni plėtra yra plėtra, kuri patenkina dabartinius poreikius nepakenkiant ateities kartų galimybėms tenkinti savo poreikius (WCED, 1987).

Dažniausiai cituojamas tik pirmasis apibrėžimo sakinys neatskleidžia socialinės darnios plėtros dimensijos, kuri išryškėja skaitant visą Pranešimo tekstą. Pagrindinių žmogiškųjų poreikių tenkinimas pirmiausia apima skurdžiausią visuomenės segmentą, tačiau, kaip teigia J. Peetersas (2012a), tai neišvengiamai turi įtakos ir pasaulio turtingųjų gyvenimui, nes daugeliu atveju skurdui mažinti reikalinga perskirstyti turtą ir galią. Tad darni plėtra kartu yra ir politinis procesas, kuris turėtų iš naujo apibrėžti visuomenę, paskatinti diskusijas dėl tokių fundamentinių sąvokų kaip „demokratija“, „laisvė“, „socialinis teisingumas“, „gerovė“. Kalbant apie galimybes ateities kartoms, akcentuojamos ekologinė ir ekonominė darnios plėtros dimensijos. Ekonominis augimas ne visada neša ilgalaikius tvarius pokyčius. Pranešime akcentuojama, kad darni plėtra reikalauja tokio augimo, kuris užtikrintų gerovę, naudojant kuo mažiau išteklių. Kai kurie autoriai (Peeters, 2011, 2012a, 2012b; Jackson, 2012) diskutuoja dėl augimo sąvokos, teigdami, kad gerovę reikėtų užtikrinti neatsižvelgiant į ekonomikos augimą, kaip yra dabar suprantama.

Brundtlando pranešime pateiktas darnios plėtros apibrėžimas iki šiol yra aktyviai diskutuojamas ir kritikuojamas. Skirtingos sritys įvairiai interpretuoja apibrėžtį. Ekonomikoje tai dažniausiai suprantama kaip vystymasis, užtikrinantis, kad ateities kartų pajamos nebūtų mažesnės nei dabartinių kartų, ekologijoje – vystymasis, išsaugantis biologinių rūšių įvairovę, ekosistemas ir ekologinius procesus, sociologijoje – vystymasis, kuris išsaugo bendruomenes, išlaiko glaudžius socialinius ryšius ir santykius bendruomenėje, edukologijoje – vystymasis, ugdantis visų visuomenės narių gebėjimus, vertybines nuostatas ir paskatas demokratiškai ir atsakingai veikti. Skirtingos darnios plėtros apibrėžties interpretacijos pabrėžia ne tiek skirtingumus, kiek iliustruoja visuotinį susirūpinimą esama situacija bei pagrindžia faktą, kad perėjimas prie darnios plėtros apima visus visuomenės gyvenimo aspektus. Darnios plėtros pricipai gali teikti atsakymus, tačiau problemų sprendimas neišvengiamai reikalauja esminių pokyčių visose sistemose, dėl to darni plėtra dažnai yra įvardijama kaip „nauja paradigma“.

Darnios plėtros dimensijos

Darni plėtra apima vystymąsi, akcentuojant trijų sistemų – ekonominės, socialinės ir ekologinės – dermę. Šios trys sistemos yra tarpusavyje susijusios, papildančios viena kitą ir nuolat sąveikaujančios. Darnios plėtros konceptualizavimo pradžioje buvo teigiama,

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

kad jos yra lygiavertės, tačiau vėlesni tekstai diskutuoja dėl jų lygiavertiškumo (Peeters, 2011, 2012a, 2012b; Jackson, 2012).

Ekologinis kapitalas apibrėžiamas kaip ekosistema, gamtos ištekliai, bioįvairovė ir pan. Kalbant apie darnią plėtrą, ekologinis kapitalas akcentuojamas dėl ilgą laiką vyravusios prielaidos, kad žmonija gyvena nesibaigiančių išteklių kontekste. Nuo pat industrinės revoliucijos pradžios natūrali aplinka buvo nuolat ignoruojama, manant, kad ekologinis kapitalas yra beribis (Vandermosten, 2009; Peeters, 2011). Tačiau tokios problemos kaip klimato kaita, bioįvairovės mažėjimas, miškų mažėjimas ir pan. iliustruoja ekologinio kapitalo mažėjimą. Ilgą laiką kalbant apie darnią plėtrą ekologinis kapitalas buvo akcentuojamas labiausiai. Vėliau dėmesys perkeltas į ekonominį kapitalą.

Ekonominis kapitalas apibrėžiamas kaip finansai, įranga, gamybos priemonės, infrastruktūra, paslaugų sektorius ir pan. Darni plėtra akcentuoja, kad ekonominis kapitalas turi būti tik priemonė aukštesniems tikslams pasiekti. Spartus ekonomikos augimas dažnai suprantamas kaip pažangos rodiklis, tačiau kartu sukelia daug problemų (Vandermosten, 2009; Jackson, 2014).

Iki pat šių dienų mažiausiai dėmesio tiek politiniame, tiek praktiniame, tiek moksliniame kontekste sulaukia socialinis kapitalas. Socialinis kapitalas suprantamas kaip žmonės, socialinė sanglauda, kultūra, vertybės, sveikata, išsilavinimas ir pan. Remiamasi prielaida, kad socialinė sanglauda yra visuomenės gerovės sąlyga, kuri padeda įveikti ekonomines ir ekologines problemas (Vandermosten, 2009). Tačiau šiuo metu susiduriama su daug socialinio kapitalo darnią plėtrą lemiančių iššūkių: senėjimas, socialinė izoliacija, socialinių grupių marginalizacija, migracija ir pan.

Socialinis kapitalas darnios plėtros kontekste siejamas su socialiniu solidarumu, socialine įtrauktimi, bendruomeninių ryšių, tinklų kūrimu ir palaikymu. J. Peetersas (2012b), analizuodamas Mathboro pateiktą trijų žingsnių socialinio kapitalo kūrimo procesą, teigia, kad šis modelis atspindi ryšius ir tinklus visais lygmenimis. Procesas pradedamas nuo susietumo stiprinimo, t. y. pasitikėjimu grįstų santykių kūrimo, pirmiausia individų pirminėse grupėse, pereinant prie bendruomenių. Antrasis lygmuo yra ryšių ir tinklų kūrimas tarp pirmajame lygmenyje susiformavusių grupių. Trečiajame lygmenyje bendruomenės, socialinės grupės, organizacijos, judėjimai sąveikauja su vietinės valdžios institucijomis, vyriausybėmis, viešosiomis įstaigomis ar didesnėmis organizacijomis. Taigi kuriamo socialinio kapitalo išraiška yra pilietinė visuomenė, kuri ir per kurią yra keičiami neatitinkantys darnios plėtros elgesio modeliai. Apibendrintai toks nepriimtinas elgesys yra įvardijamas kaip vartotojiškas. Sociologai XX a. antrosios pusės vakarietišką visuomenę apibūdina kaip vartotojų visuomenę (Baudrillardt, 2010; Bauman, 2011), kurioje socialinis kapitalas įgauna iškreiptą prasmę ir prisideda ne prie visuomenės stiprinimo, bet jos griovimo.

Ekonominė, ekologinė ir socialinė dimensijos yra glaudžiai susijusius, nors, kaip jau minėta, ilgą laiką socialinis darnios plėtros aspektas buvo ignoruojamas. Socialinio kapitalo svarba buvo suvokta, kai tapo akivaizdu, jog tiek ekologinės problemos, tiek

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

ekonominės krizės daro įtaką sociumui, iš kitos pusės, yra sukeliamos to paties sociumo neatsakingų sprendimų. J. Peetersas (2012a) pateikia tokių pavyzdžių kaip užterštumo poveikis žmonių sveikatai ar kainų kėlimo dėl neatsakingo išteklių vartojimo įtaka skurdo didėjimui. Iš kitos pusės, socialinis kapitalas yra sunkiausiai matuojamas. Jei galima daugiau ar mažiau tiksliai pateikti ekologinių (pvz., klimato atšilimo rodikliai, ekologinis pėdsakas) ar ekonominių (finansinė krizė, turto netolygumai pasaulyje) problemų mastą, tai apie socialinį kapitalą dažniausiai tik diskutuojama teoriniu ar filosofiniu lygmeniu. Problemos, kurios apimtų socialinį lauką, yra ekonomizuojamos, pvz., skurdas politiniu lygmeniu yra diskutuojamas kaip ekonominės veiklos rezultatas, jei jis aptariamas socialiniame kontekste, pvz., kaip lygių teisių (ne)užtikrinimas, t. y. teoriniai samprotavimai nelygiaverčiai kitų dviejų dimensijų argumentams.

Sistemų lygiavertiškumas diskutuotinas ir lyginant visuomenių darnią plėtrą. Trys darnios plėtros aspektai yra skirtingai akcentuojami įvairiose šalyse. Naudojamas darnios plėtros kaip namo įvaizdis patvirtina, kad skirtingos visuomenės „įeina" per skirtingas duris, pvz.: belgai, danai „įeina" per ekologijos duris, britai – per ekonomines, Skandinavijos šalys naudoja socialinę prieigą.

Daug akivaizdesnis yra sistemų susietumo ar nuolatinio tarpusavio sąveikavimo, priklausomumo principas. Pavyzdys galėtų būti vis didesniu iššūkiu visuomenei tampanti ekonominė krizė. J. Peetersas (2012a) apibrėžia ją kaip dvigubą krizę. Pirma, tai yra globalios aplinkos krizė – žmonija sunaudoja daugiau ekologinių išteklių nei gamta gali pateikti jų visai neišeikvojant. *Living planet report 2014* (2014) teigiama, kad žmonijos poreikiai pusantro karto viršija planetos biopajėgumą. Antra, tai yra socialinio teisingumo krizė globaliu ir individualiu lygmeniu. Globaliu lygmeniu netolygus šalių išsivystymas, gamtinių išteklių turėjimas ir naudojimas didina Šiaurės ir Pietų atotrūkį (*UNDP Annual Report 2013–2014* (2014); *UNDP Global Programme 2014–2017* (2014). Individualiu lygmeniu kiekvieno asmens poreikių patenkinimas, gerovės užtikrinimas išsaugant ekologinį kapitalą vis dar yra iššūkis daugumai valstybių. Anot J. Peeterso (2012a), tiek globalių, tiek lokalių problemų sprendimas reikalauja ekonomikos dematerializavimo, teisingo turto (pelno) padalijimo ir naujo gerovės apibrėžimo, ką apibendrinant galima įvardyti būtinybe pereiti prie naujo tipo visuomenės. Tokiam perėjimui kuriamos strategijos, prie kurių įgyvendinimo turėtų prisidėti ir švietimas.

Darnios plėtros strategijos ir globalus švietimas

Išskiriamos trys darnios plėtros strategijos: efektyvumo, pakankamumo ir perskirstymo. Iki šių dienų ekonominė pažanga yra grindžiama didėjančiu darbo produktyvumu, t. y. „gaminti daugiau su mažiau darbo jėgos", manant, kad gamtos ištekliai yra begaliniai. Remiantis efektyvumo strategija, dėmesys nuo darbo produktyvumo turėtų būti perkeltas į gamtos išteklių produktyvų naudojimą, t. y. siekis pagaminti daugiau sunaudojant kuo

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

mažiau išteklių ir energijos. Efektyvumo strategiją turi lydėti pakankamumo strategija, kuri nukreipta daugiau į gerovę nei į materialinį augimą. Norint pasiekti gerovę reikia keisti vartojimą, o daugeliu atveju – jį mažinti. Ši strategija siekia užtikrinti tą patį gerovės lygį su mažesniu vartojimo lygiu. Trečioji – perskirstymo strategija – akcentuoja socialiai teisingą visuomenę, kurioje kapitalas perskirstomas taip, kad užtikrintų visų visuomenės narių gerovę (Vandermosten, 2009). Visos šios strategijos reikalauja požiūrio kaitos, tačiau net pasikeitęs požiūris ne visada keičia elgesį, t. y. požiūris ir elgesys nesutampa, pvz., mes galime pritarti žaliųjų judėjimui, bet patys netausoti gamtos, arba pritarti sąžiningos prekybos principams, bet nesinaudoti jos produktais.

Mokslininkai pateikia įvairius modelius, kaip būtų galima daryti įtaką ir keisti visuomenės elgesį, kuris vestų darnios plėtros link. Vienas iš jų, vadinamas 4E modelis (angl. *enable, encourage, engage, exemplify*) (Vandermosten, 2009). Išskiriamos keturios veiklos strategijos:

– įgalinti; įgalinimas siejasi su galimybių tvariam vartojimui prieinamumu, siekiama sudaryti tokias sąlygas, kad asmenys galėtų lengviau rinktis, tvarūs sprendimai taptų norma, siūlomi produktai ir paslaugos turėtų būti kokybiški ir nebrangesni nei iki tol daryti pasirinkimai, pvz., sąžiningos prekybos produktai šiuo metu yra aukštos kokybės, bet brangesni;

– *padrąsinti;* padrąsinimas stimuliuoja tvaraus elgesio pasirinkimus per sensibilizaciją, tinkamą marketingą, kuo siekiama padrąsinti bendruomenes keisti nusistovėjusį vartojimo elgesį, pvz., profesionali kampanija dėl atliekų rūšiavimo galėtų padidinti atsakingą elgesį;

– *įtraukti*; įtraukimas dažniausiai prasideda nuo mažesnių grupių aktyvios veiklos bendruomenėse, pvz., žaliųjų judėjimai dažniausiai prasideda iniciatyvinėse grupėse, kurios vėliau į veiklą įtraukia didesnius bendruomenės segmentus;

– *iliustruoti;* gerosios praktikos pavyzdžiai ir sklaida daro didelę įtaką bendruomenės narių elgesiui, pvz., sąžininga prekyba ar žaliuoju verslu užsiimančios organizacijos galėtų tapti pavyzdžiu kitoms organizacijoms.

Visos darnios plėtros strategijos yra orientuotos į pokytį. Edukacinės programos yra viena iš reikšmingų priemonių, padedančių įveikti sunkumus, geriau suvokti gyvenimiškas situacijas ir jų ryšį su aplinka, ugdančių asmenų gebėjimus ir įgūdžius, kurie padeda sąmoningai keisti požiūrį ir elgesį: atsakingai vartoti, saugoti gamtos išteklius, propaguoti sveiką gyvenseną ir pan. Programos padeda suburti žmones, kuria tinklus, kurie gali lemti struktūrinius pokyčius (Peeters, 2011). Populiariausios suaugusiųjų darnios plėtros švietimo programos užsienyje yra orientuotos į socialinę ekonomiką, t. y. tvarių produktų ir paslaugų kūrimą, siekiant socialinių tikslų. Bendruomenių sodai, atliekų rūšiavimas bendrijoje, socialiniai ekoūkiai, ekologinė žemdirbystė yra tik keletas pavyzdžių, iliustruojančių socialinio, ekonominio ir ekologinio kapitalo plėtrą.

Jaunesniosioms kartoms yra siūlomas globalus švietimas (kiti vartojami terminai: *globalus ugdymas*, *globalus auklėjimas*, *tvarios plėtros švietimas*, *vystomasis švietimas*).

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

Rekomendacijose nacionalinei vystomojo švietimo koncepcijai (2012) šis terminas apibrėžiamas kaip švietimas apie globalizacijos reiškinius, skatinantis kurti teisingesnį, sąžiningesnį pasaulį, kuriame užtikrinamos žmogaus teisės visiems. I. Augutienė, Z. Baltrėnienė (2014) rašo, kad tai yra švietimas, orientuotas į žmogaus įgūdžių, žinių ir vertybių suprasti ir reaguoti į XXI a. iššūkius formavimas ir plėtojimas.

UNESCO teigia, kad darnios plėtros švietimas apima esminių darnios plėtros aspektų integravimą į mokymąsi. Organizacija pateikia vienuolikos punktų sąrašą: bioįvairovė, klimato kaita, nelaimių rizikos mažinimas, kultūrinė įvairovė, lyčių lygybė, skurdo mažinimas, sveikata, sveika gyvensena ir tvarus vartojimas, taika ir žmonių saugumas, vanduo, darni urbanizacija. Tvarios plėtros švietimas reikalauja dalyvaujančio mokymosi ir tokių mokymo bei mokymosi metodų, kurie motyvuotų ir įgalintų besimokančiuosius keisti elgesį. Ugdomos kritinio mąstymo, sprendimų priėmimo bendradarbiaujant ir pan. kompetencijos[1]. Globalusis švietimas yra aktyvaus mokymosi procesas, paremtas solidarumo, lygybės, įtraukimo ir bendradarbiavimo vertybėmis. Juo siekiama suteikti žinių apie tvarų vystymąsi, padėti suprasti pasauliui kylančius iššūkius, jų priežastis, suvokti lokalių veiksmų poveikį globaliems procesams ir įgalinti žmones įsitraukti siekiant tarptautinių tvaraus vystymosi tikslų[2]. Globalus švietimas orientuotas į aktyvios pilietinės veiklos skatinimą (Augutienė, Baltrėnienė, 2014) ir prisideda prie socialinio kapitalo stiprinimo.

Global Education Guide (2009) ne tik apibrėžiama globalaus švietimo samprata, bet ir detalizuojama jo didaktika. Globalus švietimas suvokiamas kaip kūrybiškas požiūris į pokyčius visuomenėje, aktyvus mokymosi procesas, kuris prasideda nuo paprasto informavimo apie konkrečias problemas ir skatina įsigilinti į reiškinį. Jis skatina žmones reflektuoti savo vaidmenį iškilus problemai ar ją sprendžiant ir keisti savo požiūrį bei elgesį taip motyvuojant ir įgalinant tapti aktyviais ir atsakingais pasaulio piliečiais. Vadove išskiriamos panašios į UNESCO temos: teisingumas, žmogaus teisės, taika, tarpkultūrinė komunikacija, tvarumas. Akcentuojama, kad tai aktyvus, į besimokantįjį orientuotas, partneryste grindžiamas, refleksyvus mokymasis. Tolerancija, solidarumas, teisingumas, lygybė, atsakomybė yra tos vertybės, kurios yra globalaus švietimo esmė.

Globalaus švietimo ar švietimo apie darnią plėtrą reikšmė socialinio kapitalo stiprinimui ir jo susietumui su kitomis darnios plėtros dimensijomis akivaizdus. Aktyvesnė mokslininkų veikla, duomenimis grįstų rekomendacijų rengimas, švietimo apie darnią plėtrą proceso ir poveikio vertinimas bei įsivertinimas labai prisidėtų prie globalaus švietimo įgyvendinimo siekiant darnios plėtros.

[1] http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-sustainable-development/.

[2] http://www.upc.smm.lt/naujienos/neformalus/globalus.php.

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

Apibendrinimas

Darni plėtra yra kompleksinė sąvoka ir sudėtingas procesas, siekiantis užtikrinti gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms. Ekologinio, ekonominio ir socialinio kapitalo integralumas yra viena iš sėkmingo darnios plėtros įgyvendinimo prielaidų. Socialiniam kapitalui darnios plėtros kontekste iki šiol buvo skiriama mažiau dėmesio, tačiau aštrėjančios šiuolaikinio pasaulio problemos iškėlė poreikį stiprinti socialinį kapitalą.

Efektyvumo, pakankamumo ir perskirstymo strategijoms reikia požiūrio ir elgesio kaitos. Globalus švietimas yra viena iš požiūrio ir elgesio kaitos priemonių, apimanti esminius darnios plėtros aspektus. Jis kuria socialinį kapitalą, stiprina jo ir ekologinio bei ekonominio kapitalo integralumą, taip prisidėdamas prie darnios plėtros įgyvendinimo.

Literatūra

Augutienė, I., Baltrėnienė, Z. (2014). *Globalus švietimas Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės*. Kaunas.

Baudrillard, J. (2010). *Vartotojų visuomenė: mitai ir struktūros*. Kaunas: Kitos knygos.

Bauman, Z. (2011). *Vartojamas gyvenimas*. Vilnius: Apostrofa.

Čiegis, R., Ramanauskienė, J. (2011). Integruotas darnaus vystymosi vertinimas. Lietuvos atvejis. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development. Research papers*, 2 (26).

Darnus Lietuvos vystymasis. Mokslinių straipsnių rinkinys. (2013). Vilnius: VU.

Global education guide. (2009). Global Education Network of Young Europeans.

Jackson, T. (2012). *Gerovė be augimo*. Vilnius: Grunto valymo technologijos.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. (2012). LR Seimo nutarimas Nr. XI-2015. *Valstybės žinios,* Nr. 61-3050.

Living planet report 2014. (2014). WWF.

Nacionalinė darnaus vystymosi strategija. (2003). LR Vyriausybės nutarimas Nr. 1160. *Valstybės žinios*, Nr. 89-4029.

Nacionalinė darnaus vystymosi švietimo 2007–2015 m. programa. (2003). LR Vyriausybės nutarimas Nr. 1062. *Valstybės žinios,* Nr. 89-4029.

Nacionalinės nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos siūlymas dėl vystomojo ir globalaus švietimo Lietuvoje. (2014). Vilnius: NNVBO platforma.

Peeters, J. (2011). The place of social work in sustainable development: towards ecosocial practice. *International Journal of Social Welfare*, 21, 287–298.

Peeters, J. (2012a). Sustainable development: a mission for social work? A normative approach. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, Vol. 21, Issue 2, 5–22.

Peeters, J. (2012b). Social work and sustainable development: towards a socio-ecological practice model. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 21, Issue 3, 5–26.

Rekomendacijos nacionalinei vystomojo švietimo koncepcijai. (2012). Vilnius.

ISSN 1392-9569
E-ISSN 2351-6011

Vandermosten, G. (2009). *Sustainable development for Dummies*. Brussel: Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling.

UNDP Annual Report 2013–2014. (2014). United Nations Development Program.

UNDP Global Programme 2014–2017. (2014). United Nations Development Program.

WCED – World Commision on Environment and Development. Our common future. (1987).

http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-sustainable-development/.

http://www.upc.smm.lt/naujienos/neformalus/globalus.php.

Global Education and Social Dimension of Sustainable Development

Jolanta Pivorienė

Mykolas Romeris University, Faculty of Social Technologies, Institute of Educational Sciences and Social Work, Ateities St. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania, jolantapiv@mruni.eu

Summary

Sustainable development is an integral concept and a complex process, which aim is to ensure well-being and prosperity for nowadays and future generations. According to WCED, sustainable development is development that meets the needs of present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.

Sustainable development is permanently on political agenda, however, lacks attention of Lithuanian scientist. Moreover, if the concept is discussed, the emphasis is put on ecological or economic perspective, ignoring the social one. Therefore, the aim of the article is to highlight social capital in the context of sustainable development and to discuss the role of global education in the strengthening of social capital, e.g. ensuring implementation of sustainable development.

Based on review of scientific resources, the article discusses ecological, economic and social capital, their complementarity and interdependence. Three strategies for sustainable development: the efficiency, the sufficiency and the redistribution, are presented in the connection with global education issues.

Keywords: *sustainable development, social capital, strategies of sustainable development, global education.*

Įteikta / Received 2014-10-05
Priimta / Accepted 2014-11-12